

УДК 519.866:339.727.2:336.71

Шумська С.С.*кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту економіки та прогнозування
Національної академії наук України***Перевезенцев С.А.***економіст операційного департаменту філії «КІБ»
ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК»*

МОДЕЛЬНІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ОКРЕМИХ ФАКТОРІВ НА РІШЕННЯ ПРО ВИХІД ІНОЗЕМНИХ БАНКІВ З УКРАЇНИ

У статті показано зростаючу динаміку присутності іноземного капіталу в банківських системах різних країн світу та України. Наведено можливі причини закриття іноземних банків, мотивацію відтоку капіталів з країни. Представлено результати логіт і пробіт моделювання та оцінки впливу окремих факторів на поведінку іноземних банківських установ в Україні. Емпірично доведено, що на рішення інвесторів щодо продовження чи згортання бізнесу в банківському секторі України впливає значна кількість факторів, серед яких фінансові показники діяльності установ, наявність кризових явищ у країні, структура власників банку, географічна приналежність банківського капіталу країни-інвестора.

Ключові слова: іноземний банківський капітал, вихід банків, фактори закриття банку, бінарні моделі.

Шумская С.С., Перевезенцев С.А. МОДЕЛЬНЫЕ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА РЕШЕНИЕ О ВЫХОДЕ ИНОСТРАННЫХ БАНКОВ ИЗ УКРАИНЫ

В статье показана растущая динамика присутствия иностранного капитала в банковских системах разных стран мира и Украины. Названы возможные причины закрытия иностранных банков, мотивация оттока капиталов из страны. Представлены результаты логит и пробит моделирования и оценки влияния отдельных факторов на поведение иностранных банковских учреждений в Украине. Эмпирически доказано, что на решение инвесторов о продолжении или сворачивании бизнеса в банковском секторе Украины влияет значительное количество факторов, среди которых финансовые показатели деятельности банков, наличие кризисных явлений в стране, структура собственников банка, географическая принадлежность банковского капитала.

Ключевые слова: иностранный банковский капитал, выход банков, факторы закрытия банка, бинарные модели.

Shumska S.S., Perevezentsev S.A. MODEL ASSESSMENT OF IMPACT OF INDIVIDUAL FACTORS ON THE DECISION TO WITHDRAW FOREIGN BANKS FROM UKRAINE

The article shows the growing trend of foreign capital in the banking systems around the world and Ukraine. Named the possible reasons for the closure of foreign banks, the motivation of the outflow of capital from the country. The results of the logit and probit models to estimate the effect of individual factors on the behavior of foreign banking institutions in Ukraine. Empirically proven that an investor's decision whether to continue or folding business in Ukraine's banking sector, affects a significant number of factors, including the financial performance of banks, the presence of the crisis in the country, the ownership structure of the bank, geographical origin of the banking capital.

Keywords: foreign bank capital, withdrawal of banks, factors of bank closure, binary model.

Постановка проблеми. Серед дискусійних тем, що хвилюють науковців і практиків у сфері банківської діяльності вже досить довгий період та які стають гострим час від часу, – питання, пов'язані з присутністю іноземних банків у країні. Наявність значної кількості «за» та «проти» у висновках щодо функціонування іноземного капіталу в банківській системі залишає актуальними дослідження мотивації їх присутності в Україні та факторів виходу, згортання діяльності. Після декількох хвиль експансії міжнародного капіталу в країні, що розвиваються, і періодів його виходу із банківських систем виникає питання про причини та ймовірність такої поведінки іноземних банків в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для того щоб спрогнозувати динаміку іноземного капіталу у банківській сфері, варто спочатку дати відповідь на питання: «Чому іноземні банки йдуть з країни?». В економічній літературі є чимало досліджень, присвячених мотивації експансії капіталу, в тому числі й на теренах країн колишнього СНД [1-3], проте дуже мало пояснень, чому він йде з них. У загальному серед економічних факторів експерти найчастіше називають погіршення фінансового стану (материнського банку чи філій у країні-реципієнті), пошук кращих, більш привабливих сфер застосування капіталу; серед неекономічних – політичну нестабільність.

Аналіз робіт, присвячених різним аспектам присутності іноземного капіталу, дає підстави відзначити, що при дослідженні питань, пов'язаних із скороченням діяльності іноземних банків, важливими є: а) вибір показників, які свідчать про наявність проблеми (що провокує в подальшому скорочення діяльності чи закриття банку); б) вибір методу/інструментарію дослідження. Щодо вибору показників, аналіз динаміки яких варто включити у дослідження, то тут, якщо серед чинників переважають економічні/фінансові проблеми банків, експертами використовуються, як правило, показники стійкості банків, індикатори, на основі яких приймається рішення про продаж/банкрутство установи (зокрема, як це зроблено у Д. Мартіна, Д. Уїлока та Р. Вілсона (*Martin D., 1977; Wheelock D., Wilson P., 2000*)) [4-5]. Прикладом сучасної роботи, де детально тестуються показники, що можуть показати «дефекти» банківських установ, є дослідження Т. Загдоді (*Taha Zaghdoudi, 2014*). У ньому на основі логістичної регресії перевірено можливість для оцінки стану банків Тунісу використання 18 індикаторів (обраних за методикою CAMEL), що характеризують різні аспекти вразливості банків, ліквідність, прибутковість, якість менеджменту [6].

Перелік методів, що застосовувалися при дослідженнях відтоку іноземного капіталу з країни та

схожих за методологією оцінок банкрутств банків, є широким. У цьому контексті варто згадати роботу Ю. Демянюк та І. Хасан (*Yuliya Demyanuk, Iftekhhar Hasan, 2009*), в якій, окрім аналізу фінансових та економічних умов останньої кризи у США та інших країнах, представлено також огляд літератури з інструментарію оцінювання [7]. У цьому контексті слід зазначити, що значну кількість досліджень, проведених у даній сфері, здійснено із використанням моделей бінарного типу. Так, наприклад, під час дослідження банкрутств малих банків Ф. Кроулі та А. Ловічек (*Crowley F. D., Loviscek A. L., 1990*) довели, що логіт та пробіт мають переваги перед часто вживаними моделями дискримінантного аналізу [8]. Використовуючи чотири моделі та невеликий набір банкрутств, вони стверджували, що з чотирьох функціональних форм, використаних ними у попередніх дослідженнях, слід надати перевагу логіту і пробіту моделям. У їхньому дослідженні ці дві моделі дали найвищу точність і показали майже ідентичні результати. Побудову бінарних моделей та моделей з лонгітюдними даними активно застосовують у сучасних дослідженнях причин згортання діяльності іноземних банків А. Грицкевич та О. Ковалевський (*Aneta Hryckiewicz, Oskar Kowalewski, 2010*) [9-10].

Для України проблеми, що пов'язані із функціонуванням іноземного капіталу на вітчизняному ринку банківських послуг, також є актуальними і це постійно підтверджується появою нових досліджень, присвячених детальному аналізу ефективності діяльності банків з іноземним капіталом. Під час кризи та у після кризовий період відновлення української економіки зацікавленість даною проблематикою не зменшилася, що проявилось роботами М. Кириченко, В. Костогриз, О. Савицького, Р. Корнилюка, де тема продажу/закриття іноземних банків активно дискутувалася [11-16].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на активне обговорення впливу іноземного капіталу на вітчизняну банківську систему, переваг та ризиків, що дає його присутність Україні, сьогодні практично відсутні емпіричні дослідження факторів, що визначають мотивацію закриття банків, відтоку капіталів з країни.

Метою статті є модельна оцінка впливу окремих чинників на рішення іноземних банків про згортання чи продовження бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Детальний аналіз експертами МВФ поведінки іноземних банків та їх ролі в економічному розвитку 137 країн світу упродовж 1995-2009 рр. засвідчив зростаючу динаміку їх присутності у різних регіонах світу. Як показало дослідження С. Класенса та Нілті Ван Хорена (*Stijn Claessens and Neeltje van Horen, 2012*), при незначному зростанні кількості банків у вибірці з 3894 у 1995 р. до 3910 у 2009 р. частка іноземних зростає із 20% до 34%, а національних (внутрішніх), відповідно, зменшилася із 80 до 66% [17]. Вдвічі збільшилася за цей час присутність іноземних банківських установ з 18% до 36% у країнах з ринком, що формується; у країнах, що розвиваються, – із 24% до 46% (табл. 1). Однак при наявному зростаючому тренді

процес інвестування капіталу в інші країни відбувався нерівномірно: піки експансії відмічались у 1999 та 2007 роках, найбільше ж абсолютне скорочення (48 банків) зафіксовано у 2001 р. За виділений період розширилось коло країн-інвесторів: якщо у 1995 р. 77 країн активно інвестували у банківські системи інших держав, то у 2009 р. їх кількість зросла до 99. Це відбулося переважно за рахунок країн, що розвиваються, та країн з ринком, що формується: якщо у 1995 р. тільки 46 країн з даних груп були інвесторами, то у 2009 р. – 61. Як результат, змінився рівень концентрації іноземного капіталу: частка власності 5-ти найбільших країн інвесторів (Франції, Німеччини, Нідерландів, Сполученого Королівства, США) впала із 45% до 38% у 2009 р.

Таблиця 1

Частка іноземних банків у банківських системах різних груп¹ країн світу, відсотків

Показники	1995	2000	2005	2009
Всі країни вибірки²				
національні	80	74	70	66
іноземні	20	26	30	34
Групи країн за рівнем доходу				
<i>Країни ОЕСР (OECD)</i>				
національні	81	79	78	76
іноземні	19	21	22	24
<i>Інші країни з високим рівнем доходу (не ОЕСР) Other high-income</i>				
національні	70	66	59	59
іноземні	30	34	41	41
<i>Країни з ринками, що формуються (Emerging markets)</i>				
національні	82	73	70	64
іноземні	18	27	30	36
<i>Країни, що розвиваються (Developing countries)</i>				
національні	76	68	61	54
іноземні	24	32	39	46

Джерело: складено за даними [17, с. 22]

Аналіз присутності іноземного капіталу в банківському секторі України (що включена у аналіз експертами до групи країн з ринками, що формуються *Emerging markets*) демонструє зростаючу його динаміку вже тривалий час. За даними НБУ, найвищою частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків була у 2011 р. (41,9%), найбільше іноземних банків – 55 зафіксовано у 2010 р. (табл. 2). На 1.01.2014 р. іноземний капітал був представлений 26 країнами (49 банків); найбільша частка у структурі за географічним розподілом належала Кіпру (31,8%), Російській Федерації (30,7%), Австрії (12,3%). Станом на 01.08.2014 р. кількість діючих банків з іноземним капіталом становить 50, з них 19 банків – зі 100% іноземним капіталом.

Після тривалого періоду зростання і найвищих показників присутності у 2010-2012 рр. дані за останні роки свідчать про вихід ряду банків із України (хоча під час кризи жоден банк з іноземним капіталом не був ліквідований, тимчасова адміністрація вводилася лише у банках з вітчизняним капіталом). Серед відповідей експертів на питання «Це злам тенденції чи тимчасове уповільнення?» існують різні точки зору; більшість погоджується з тезою, що «вихід менш успішних європейських акціонерів ще не означає автоматичної втрати зацікавленості решти західних інвесторів до банківського бізнесу в Україні» [14]. Як стверджує Р. Корнилюк, банки, з яких вийшли євро-

¹ До першої групи віднесено країни Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); до другої – інші країни, що не входять до ОЕСР та які Світовий Банк класифікував у 2000 р. як країни з високим рівнем доходу; до третьої – країни, що включені у розрахунки Standard and Poor's Emerging Market and Frontier Markets indexes; до четвертої – країни, що розвиваються.

² Із вибірки виключено 8 офшорних банківських центрів. Фактично для аналізу взято 129 країн.

Таблиця 2

Присутність іноземного капіталу в банківській системі України

Назва показника	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	01.08.2014
Кількість банків, які мають банківську ліцензію	175	184	182	176	176	176*	180*	172*
<i>з них: з іноземним капіталом</i>	<i>47</i>	<i>53</i>	<i>51</i>	<i>55</i>	<i>53</i>	<i>53</i>	<i>49</i>	<i>50</i>
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	20	22	22	19	19
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35.0	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5	34.0	31.6

* з них 1 банк має ліцензію санаційного банку

Джерело: дані НБУ

пейські інвестори, не були найбільшими або системними, вони мали низьку рентабельність і високу частку проблемних кредитів, а отже, тенденція виходу інвесторів з банків «другого ешелону» навряд чи має підстави для продовження; найбільші західноєвропейські банки з розвинутою територіальною мережею і активами понад 20 мільярдів гривень лишаяються на ринку попри суттєві втрати ринкової частки, викликані проблемною заборгованістю [14-15].

Названі характеристики бізнесу і причини його згорання відносяться до групи ознак, що характеризують погіршення фінансового стану європейських банківських установ в Україні внаслідок кризи. Чи є ці чинники значимими для інших випадків закриття/продажу іноземних банків, можна перевірити, протестувавши дану гіпотезу для більш широкої вибірки.

З цією метою для оцінки поведінки іноземних банків в Україні і перевірки гіпотези, що *на рішення банку з іноземним капіталом про закриття* (банкрутство, злиття, зміну власника) *впливають фінансові характеристики дочірньої компанії* в Україні, використано логіт/пробіт моделювання. Для побудо-

ви бінарних моделей використано 291 спостереження за період 2008-2012 рр. (до вибірки включено показники іноземних банків, що пішли з ринку впродовж даного періоду, а також банки, що залишилися).

Крім того, у моделі через введення *dumpty* змінної протестовано гіпотезу, що поведінка банків з дійсно іноземним капіталом відрізняється від псевдоіноземних (з номінально іноземними, але фактично вітчизняними власниками) та квазііноземних банків (з міноритарною участю іноземного капіталу). Фактор географічного походження банківських інвестицій, зокрема через виділення групи банків з російським капіталом, дає можливість виявити особливості їх стратегічної поведінки в Україні.

Для характеристики діяльності банків обрано наступні змінні:

GONE – бінарна змінна, яка визначає пішов банк чи залишився: 1, якщо банк пішов з України (таких 39 спостережень у вибірці), 0 – якщо банк продовжує діяльність (таких 252 спостережень);

ORIGIN – бінарна змінна, що характеризує країну походження банку. Дорівнює 0, якщо країна ін-

Таблиця 3

Статистичні характеристики Logit моделі (1)

Dependent Variable: GONE				
Method: ML – Binary Logit (Quadratic hill climbing)				
Sample: 1 291				
Included observations: 291				
Convergence achieved after 6 iterations				
Covariance matrix computed using second derivatives				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
CIP	-0.000752	0.000313	-2.403409	0.0162
LIABIL	0.000481	0.000247	1.949000	0.0513
ORIGIN	1.292294	0.637173	2.028169	0.0425
PSEUDO	-0.359900	0.466633	-0.771271	0.4405
ROE	-0.071196	0.077550	-0.918064	0.3586
ROA	0.532447	0.369362	1.441531	0.1494
RESULT	0.018092	0.013256	1.364798	0.1723
EQUITY	0.000660	0.000371	1.776609	0.0756
C	-2.713546	0.622230	-4.361002	0.0000
McFadden R-squared	0.117634	Mean dependent var	0.134021	
S.D. dependent var	0.341261	S.E. of regression	0.328680	
Akaike info criterion	0.757087	Sum squared resid	30.46457	
Schwarz criterion	0.870695	Log likelihood	-101.1562	
Hannan-Quinn criter.	0.802599	Deviance	202.3124	
Restr. deviance	229.2841	Restr. log likelihood	-114.6420	
LR statistic	26.97171	Avg. log likelihood	-0.347616	
Prob(LR statistic)	0.000715			
Obs with Dep=0	252	Total obs	291	
Obs with Dep=1	39			

Авторські розрахунки

вестор капіталу Росія; 1 – якщо капітал походить із Європи чи Америки (складено на основі звітності НБУ);

PSEUDO – бінарна змінна, яка визначає чи справді банк є іноземним або проксі/квазііноземним. Дорівнює 0 для іноземних банків, 1 – для проксі та квазііноземних (складено на основі звітності НБУ);

EQUITY – власний капітал банку, млн грн (дані АУБ);

CIP – розмір кредитно-інвестиційного портфелю банку, млн грн (дані АУБ);

LIABIL – обсяг зобов'язань, млн грн (дані АУБ);

RESULT – фінансовий результат установи, млн грн (дані АУБ);

ROA – показник рентабельності активів, % (дані АУБ);

ROE – рентабельність капіталу, % (дані АУБ). Для оцінки параметрів моделей було використано статистичний пакет Eviews. У таблиці 3 наведено статистичні характеристики логіт моделі (1), яка показує величину та значимість окремих факторів, що визначають рішення банку про вихід з України.

За результатами оцінювання, із восьми обраних характеристик статистично значимими (за 10% рівня значимості) виявилися лише 4, тому решту змінних можна виключити. Після зміни специфікації отримано нові логіт та пробіт моделі (2)-(3), які наведено нижче:

$$GONE = 1 - @CLOGISTIC(-(-0.000645948877082 * CIP + 0.477698344934 * ROA + 1.17208680921 * ORIGIN + 0.000386513160512 * LIABIL + 0.000716582361103 * EQUITY - 2.74574250387)), \quad (2)$$

$$GONE = 1 - @CNORM(-(-0.000361928310842 * CIP + 0.293605532788 * ROA + 0.594028633485 * ORIGIN + 0.000226089124263 * LIABIL + 0.000359521948097 * EQUITY - 1.54221331084)). \quad (3)$$

Статистичні характеристики моделей, що представлені у таблиці 3, свідчать, що на рівні довірчого інтервалу 10% значимими стали показники, які характеризують обсяги кредитного портфелю, зобов'язань, капіталу, рентабельність активів та походження капіталу. Результати оцінювання по моделі підтвердили припущення, що з більшою ймовірністю закриваються чи змінюють власників банки з європейським капіталом (а не російські).

Щоб виділити фактори, які впливають на поведінку безпосередньо іноземних банків в Україні, доцільно протестувати гіпотезу на вибірці, яка не включає у себе квазі- та псевдо-іноземні банки (табл. 5). Рівняння нових моделей логіт і пробіт набувають такого вигляду:

$$GONE = 1 - @CLOGISTIC(-(-0.00126206689882 * CIP + 0.00143906850412 * EQUITY + 0.000690400379021 * LIABIL + 1.08575936376 * ORIGIN + 0.0250730884577 * RESULT - 2.38913942565), \quad (4)$$

Таблиця 4

Оцінка впливу факторів у Logit та Probit моделях (2)-(3)

Logit модель (2)			Variable	Probit модель (3)		
Coefficient	z-Statistic	Prob.		Coefficient	z-Statistic	Prob.
-0.000646	-2.344454	0.0191	CIP	-0.000362	-2.407236	0.0161
0.477698	1.712071	0.0869	ROA	0.293606	1.802914	0.0714
1.172087	1.863114	0.0624	ORIGIN	0.594029	1.976382	0.0481
0.000387	1.747927	0.0805	LIABIL	0.000226	1.911420	0.0560
0.000717	1.962098	0.0498	EQUITY	0.000360	1.966720	0.0492
-2.745743	-4.472038	0.0000	C	-1.542213	-5.355223	0.0000
<i>ML – Binary Logit (Quadratic hill climbing)</i>			<i>Method:</i>	<i>ML – Binary Probit (Quadratic hill climbing)</i>		

Авторські розрахунки

Таблиця 5

Оцінка впливу факторів у Logit та Probit моделях (4)-(5)

Logit модель (4)			Variable	Probit модель (5)		
Coefficient	z-Statistic	Prob.		Coefficient	z-Statistic	Prob.
-0.001262	-2.694805	0.0070	CIP	-0.000715	-2.628139	0.0086
0.001439	2.829772	0.0047	EQUITY	0.000831	2.843939	0.0045
0.000690	2.038444	0.0415	LIABIL	0.000389	1.956942	0.0504
1.085759	1.685792	0.0918	ORIGIN	0.546980	1.724655	0.0846
0.025073	2.242811	0.0249	RESULT	0.013727	2.172701	0.0298
-2.389139	-3.844745	0.0001	C	-1.332100	-4.437677	0.0000
<i>ML – Binary Logit (Quadratic hill climbing)</i>			<i>Method:</i>	<i>ML – Binary Probit (Quadratic hill climbing)</i>		

Авторські розрахунки

Таблиця 6

Якісні характеристики логіт і пробіт моделей

	Logit 1	Logit 2	Probit 3	Logit 4	Probit 5
McFadden R-squared	0.117634	0.103377	0.103827	0.158172	0.158742
LR statistic	26.97171	23.70277	23.80581	29.44402	29.55010
Prob (LR statistic)	0.000715	0.000248	0.000237	0.000019	0.000018
H-L Statistic	–	9.4604	4.9622	5.9549	5.4588
Prob. Chi-Sq(8)	–	0.3050	0.7616	0.6523	0.7076
% Correct (Total)	–	87.29	87.29	86.64	86.64

Авторські розрахунки

$$\begin{aligned}
 GONE = & 1 - @CNORM(-(-0.000715379156257 * CIP \\
 & + 0.000831067129343 * EQUITY \\
 & + 0.000389251565861 * LIABIL + \\
 & 0.546979585699 * ORIGIN + \\
 & 0.013727282445 * RESULT - 1.33210040156)). \quad (5)
 \end{aligned}$$

Аналіз результатів, представлених у таблиці 5, свідчить, що відібрані показники (які характеризують динаміку кредитів, капіталу, фінансових результатів, зобов'язань) доцільно брати до уваги іноземним банкам при прийнятті рішення: залишатися працювати в Україні чи згорнути діяльність ($Prob. < 0,1$). Виключення з вибірки псевдо- та квазііноземних банків збільшило показник *McFadden R-squared*, що свідчить про те, що такі банки викривлюють загальну тенденцію поведінки іноземного капіталу на ринку (табл. 6). Отже, фактор власників (структури) іноземного капіталу, який також визначає стратегію поведінки банківської установи є важливим при оцінюванні.

Аналіз даних, представлених у таблицях 4-6, свідчать, що результати, отримані при оцінюванні впливу різних факторів із застосуванням логіт та пробіт моделей, є дуже схожими. У цілому моделі (2)-(3) та (4)-(5) є адекватними, про що свідчать значення *Probability* для LR-статистики, які дорівнюють 0. Перевірка адекватності моделей із застосуванням критерія Хосмера-Лемешоу підтверджує це (у табл. 6 наведено значення *H-L Statistic* та відповідні Р-значення, розраховані по асимптотичному розподілу хі-квадрат із відповідною кількістю ступенів свободи, при розбивці множини спостережень на 10 груп).

Значення коефіцієнта *McFadden R-squared* хоча і свідчить про наявність зв'язку між залежною та пояснюваними змінними, однак є невисоким в усіх представлених моделях. Це означає, що не всі фактори, які описують поведінку іноземного банку на ринку України, включені у модель. Отже, розроблені бінарні моделі тільки дають відповідь на те, що обрані чинники (які характеризують фінансовий стан банку) дійсно мають вплив і їх варто приймати до уваги при прийнятті рішення (залишитися чи вийти з БС країни), проте вони не описують усі аспекти мотивації інвесторів.

Аналіз знаків коефіцієнтів при змінних та перевірка прогностичних якостей моделей за допомогою тесту *Expectation-Prediction Evaluation for Binary Specification* (який для спостережень, де банки продовжують свою діяльність, показав 98,5-100% коректності розрахованих ймовірностей) підтверджує, що відібрані фактори добре описують мотивацію банків, що залишаються в Україні. Однак відсоток правильно розрахованих ймовірностей для випадків виходу банків є меншим (знаки протилежні очікуванім), і це значить, що відібрані фактори не у повній мірі відображають причини згорання бізнесу. У цілому високий загальний відсоток правильно визначеної ймовірності (% *Correct Total*), який становить понад 86% (див. табл. 6), свідчить про хорошу прогностичну якість моделей і це було підтверджено при прогностичних розрахунках також показниками *MAE* та *MARE* (<10%).

У таблиці 7 представлено розраховані оцінки ймовірності поведінки для окремих іноземних банків. З даних видно, що для групи банків, які залишилися працювати в Україні, розраховані по моделі ймовірності значно менші за 50%, а тих, що згорнули діяльність, – більші за 50%, що відповідає дійсності. Оцінки ймовірності для російських банків не тільки менші 50% (тобто вони залишаються в Україні), але й набагато менші за ймовірності, які розраховані для

банківських установ з інших країн світу, отже, існують додаткові фактори (економічні та політичні), що формують мотивацію росіян продовжувати бізнес. Поведінку іноземних банків, які за модельними оцінками мали б піти з України (розрахункова ймовірність більша за 50%), однак фактично продовжують свою діяльність, можна пояснити, наприклад, активним запровадженням антикризових заходів, скороченням мережі чи ліквідації рітейлу, концентрації на корпоративних клієнтах.

Таблиця 7

Оцінені ймовірності поведінки окремих іноземних банків, розраховані на основі *logit* та *probit* моделей

	Logit (4)	Probit (5)
<i>Банки, що залишилися</i>		
ПРАВЕКС-БАНК	16,11%	16,41%
СІТІБАНК	14,39%	14,34%
ІДЕЯ БАНК	15,97%	16,19%
<i>Банки, що пішли</i>		
ІНГ БАНК УКРАЇНА	61,28%	55,60%
СЕБ БАНК	59,96%	56,54%
УКРСОЦБАНК	56,35%	56,06%
СВЕДБАНК	66,19%	63,85%
<i>Не пішли, але за розрахунками мали піти</i>		
ПРЕУС БАНК МКБ	55,13%	53,00%
УНІВЕРСАЛ БАНК	52,94%	51,13%
КРЕДОБАНК	58,56%	56,98%
<i>Російські банки: не пішли</i>		
АЛЬФА-БАНК	1,96%	1,50%
ВТБ БАНК	0,89%	0,35%
БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	9,12%	10,03%

Авторські розрахунки

Таким чином, гіпотеза, що на рішення іноземних банків залишатися/виходити з БС України впливає динаміка фінансових показників їх дочірніх компаній, підтвердилася на основі емпіричних даних. Слабким місцем представлених бінарних моделей (1)-(5) є низький рівень показника *McFadden R-squared*, який можна пояснити тим, що у моделях: по-перше, оцінювалася важливість для прийняття рішення лише однієї групи факторів – фінансового стану банку в країні-реципієнті капіталу; по-друге, у моделі не включено характеристики макроекономічного розвитку України як приймаючої сторони іноземного капіталу (наявність кризи, темпи економічного зростання, політична нестабільність, розвиток інституційного середовища, регуляторні умови); по-третє, залишилися без уваги фінансовий стан материнської компанії та макроекономічна ситуація в країні інвесторів капіталу.

Важливість включення у процес моделювання факторів, наприклад, з вищезазначеної другої групи підтверджують аналітичні оцінки українських експертів. Так, Р. Корнилюк серед причин виходу іноземних банків з роздрібного бізнесу в Україні після кризи називає ряд зовнішніх та внутрішніх чинників, що характеризують погіршення економічних і регуляторних умов для їх функціонування: слабкий ріст реальних доходів населення, низьку платоспроможність корпоративних позичальників, високу частку неповернень кредитів, високі витрати на роботу колекторів, заборону кредитування фізичних осіб в іноземній валюті, рестрикційну монетарну по-

літику НБУ по стримуванню ліквідності, підвищення вартості зовнішніх запозичень на фоні кризи суверенних боргів у ЄС, посилення вимог «БАЗЕЛЬ III» до адекватності основного капіталу [16].

З іншого боку, як показує практика емпіричних досліджень причин згортання банківської діяльності в різних країнах-реципієнтах, надзвичайно важливими є фактори, що характеризують економічний стан країни інвестора та фінансовий материнського банку. Так, наприклад, А. Грицкевич та О. Ковалевський (*Aneta Hryckiewicz, Oskar Kowalewski, 2010*), включивши у розгляд 81 випадок закриття банків у 37 країнах упродовж 1999-2006 рр., виявили прямий взаємозв'язок між погіршенням показників материнського банку і зростанням ймовірності закриття підрозділу за кордоном. За допомогою логіт та пробіт моделей вони довели, що основною причиною закриття іноземних відділень були не низькі фінансові показники філій, а внутрішні проблеми материнського банку [9]. Проведення дослідження із використанням моделей з панельними даними показали, що закриття філій у економічно розвинутих країнах обумовлені лише проблемами материнської компанії, в той час як вихід з ринку країн, що розвиваються, викликаний зниженням показників обох сторін: і материнських банків, і їх дочірніх установ. Модельні розрахунки підтвердили також гіпотезу, що, бажаючи зменшити свої ризики, материнський банк приймає рішення про вихід з ринку у випадку наявності у країні кризи [10].

Для українських реалій врахування усіх цих груп факторів можливе лише у рамках комплексної моделі або системи рівнянь з відповідним розширенням переліку змінних. Серед важливих напрямів продовження дослідження – не тільки включення у модель більш широкого кола (груп) факторів, але й розширення часового проміжку. У даній роботі аналіз ситуації проведено на досить короткому часовому періоді 2008-2012 рр., розширивши який можна було б дослідити мотивацію банків та вплив обраних факторів і під час кризи і упродовж стабільного періоду розвитку.

Висновок. Дослідження за допомогою бінарних моделей мотивації іноземних банків стосовно експансії/виходу з банківської системи засвідчило, що на їх рішення, чи варто залишатися в Україні, впливає значна кількість факторів, серед яких фінансові показники діяльності установ, наявність кризових явищ у країні, структура власників банку, географічна приналежність банківського капіталу країни-інвестора.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фомин А. Поведение иностранного бизнеса в стране пребывания // Международные процессы. – 2008. – Том 6. № 3(18).
2. Либман А.М., Хейфец Б.А. Экспансия российского капитала в странах СНГ. – М., 2006. – С. 180.
3. Шумська С.С. Російський капітал в банківській системі України: динаміка розвитку та сфери інтересів // Економічна теорія. – 2010. – № 4. – С. 58-73.
4. Martin D. Early Warning of Bank Failure. A Logit Regression Approach // Journal of Banking and Finance. – 1977. – No.1. – P. 249-276.
5. Wheelock D.C., Wilson P.W. Why Do Banks Disappear? The Determinants of U.S. Bank Failures and Acquisitions // The Review of Economics and Statistics. – 2000. – No 82. – P. 127-138.
6. Taha Zaghdoudi. Bank Failure Prediction with Logistic Regression // International Journal of Economics and Financial Issues. – 2013. – Vol. 3. – No. 2. – P. 537-543.
7. Crowley F. D., Loviscek A. L. New Directions in Predicting Bank Failures: The Case of Small Banks // North American Review of Economics and Finance. –1990. – № 1. – P. 45-162.
8. Hryckiewicz A., Kowalewski O. Predicting foreign banks exits? A logit and probit regression approach [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://ssrn.com/abstract=1537129>.
9. Aneta Hryckiewicz, Oskar Kowalewski. Why do Foreign Banks Withdraw from other Countries? A Panel Data Analysis // CESifo Working Paper No. 3006. – 2010. – P. 33.
10. Yuliya Demyanyk and Iftekhar Hasan. Financial Crises and Bank Failures: A Review of Prediction Methods [Електронний ресурс] // Working Paper 09-04R. – 2009. – P. 34. – Режим доступу : www.clevelandfed.org/research.
11. Кириченко М. Иностраный капитал в банковской системе Украины / М. Кириченко // Финансовый директор. – 2008. – С. 3-6.
12. Костогриз В.Г. Иноземный капитал в банковской системе Украины: сучасна проблематика / В.Г. Костогриз // Фінансовий простір. – 2012. – № 2. – С. 85-92.
13. Савицький О. Європейські банки виводять капітал з України [Електронний ресурс] / О. Савицький. – Режим доступу : <http://www.dw.de6-16.03.2014>.
14. Корнилюк Р. Вихід іноземних банків: факти проти міфів [Електронний ресурс] / Р. Корнилюк. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua/blogs/kornellio/32904/>.
15. Корнилюк Р. Іноземні банки в Україні: виживають сильніші [Електронний ресурс] / Р. Корнилюк. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/print/33205.html>.
16. Корнилюк Р.В. Іноземні банки в Україні: проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Р.В. Корнилюк // Презентація доповіді з круглого столу на тему «Іноземні банківські інвестиції: стан та перспективи розвитку». 20.03.2012. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/kornellio/12-0323>.
17. Claessens S., Neeltje Van Horen. Foreign Banks: Trends, Impact and Financial Stability // Working Papers WP/09/273, IMF. – 2012. – P. 40.